

Aflevering 1: Dikdoenerij

Frans Meulenberg, Inez de Beaufort

Het lijkt zo kort geleden maar het is ook plaatselijke historie... Tejo van Houten die een wilde vestiging aandurfde in de dure componistenwijk, begin jaren zeventig van de vorige eeuw. Hij noemde de praktijk met gevoel voor ironie 'Sanité imaginaire'. Bevlogen als hij was, kon de idealistische Tejo praten als geen ander. 'Ik wil krities-bewuste patiënten', zei hij altijd. Een decennia oude cactus staat nog steeds onsterfelijk te wezen op de balie van de assistente. Van al dit idealisme is onder zijn opvolgers nauwelijks iets te bespeuren. Toch lijkt het 'praten' in hun genetisch materiaal vastgelegd. Al heet het allang geen 'praten' meer maar, naar hedendaags gebruik, 'reflectie'.

De vroege winter maakt de stad mooi. Stampvoetend stapt Maria de Geus de groepspraktijk binnen, de sneeuw van haar laarzen afkloppend. Vuurrode appelwangetjes. 'Ons jonkie is er weer als laatste,' grijnst haar oudere collega Roman Olejniczak. Maria ziet hem over zijn brillenglazen naar haar gluren. Met een gespeeld hoog stemmetje kirt zij: 'Zo zijn de vrouwtjes nu eenmaal niet-

Auteursgegevens

Erasmus MC, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam, Afdeling Medische ethiek en filosofie van de geneeskunde: prof.dr. I.D. de Beaufort, hoogleraar gezondheidsethiek; F. Meulenberg, onderzoeker.
Correspondentie: f.meulenberg@erasmusmc.nl

Inez de Beaufort, hoogleraar Gezondheidsethiek, Frans Meulenberg, onderzoeker 'ethiek en fictie', schrijven dit jaar 26 afleveringen van een soap over ethische problemen in de huisartsenpraktijk. De oneven afleveringen verschijnen in de papieren versie van H&W, de even afleveringen op de website www.henw.org. U kunt zich via deze site opgeven voor een tweewekelijkse e-mail nieuwsbrief met elke keer een nieuwe soapaflevering.

waar... de haantjes wachten wel...' *Mijn hemel*, denkt Roman, en zegt: 'Patrick is al begonnen. En meteen een zwaar geval...' Praktijkassistente Sascha Sanders schudt haar hoofd. Maria knipoogt naar haar.

Mevrouw Hammerstein zucht zwaar in de spreekkamer van Patrick de Wilde: 'Eh, ja dokter, u weet dat wij al vijf jaar getrouwd zijn en eh, we hebben nog steeds geen kinderen en ik wou nu maar eens IVF proberen. Je leest dat dat zo goed helpt...'

Patrick reageert: 'We hebben vorig jaar bij u en uw man al het nodige onderzoek gedaan, dacht ik, even kijken, ja, dat was in november en dat wees uit dat er op zich geen echte problemen waren, en toen hebben we afgesproken dat u eerst wat zou moeten afvallen, want dat uw postuur mogelijk de vruchtbaarheid in de weg zou staan.'

(Hij denkt: *Nou komt het 'Ik heb alles geprobeerd dokter, maar het helpt niet. Ik word dik van de lucht, blablabla'.*)

'Dokter eerlijk, ik heb alles geprobeerd, niks helpt. Ik ben bij de diëtiste geweest, bij de Weight Watchers. Ik ben twee kilo afgevalen... Het zit bij mij gewoon in de familie.'

Twee kilo op zo'n honderd schiet inderdaad niet op, en hij zegt: 'Maar ik denk dat IVF voor u toch nog niet de oplossing is, want ook de gynaecoloog wil dat u eerst afvalt. Bovendien is de kans van slagen echt lager.'

Zij laat zich niet snel ontmoedigen: 'Ik speel mee met de postcodeloterij en de kans dat ik daar win, is nog lager, denk ik. Toch speel ik mee, net als mijn vriendinnen! U toch ook?' Ze tovert een triomfantelijk lachje op de speklippen. 'En ik heb op internet gelezen dat het wel kan, en mijn zus die ook volslank is, die heeft wel IVF gehad. Niet dat het al gelukt is, maar ze doen het dus wel!'

Patrick heeft zo weer zijn gedachten (*internet, ik wou dat het er niet was. En die zus die is zo mogelijk nog dikker. Welke gek van een gynaecoloog...*) maar verzucht slechts: 'Tsja...'

Patrick kan de antwoorden van Sascha in de telefoon op balie natuurlijk niet horen: 'Hoi Mireille... goh, wat naar... ben je niet te moe?... zal ik... ik bedoel maar, je had weekenddienst... op welke afdeling?... goed, geef ik door... tot straks.' Schuin achter Sascha, staande voor de spiegel, kortwikt fysiotherapeut John de Boer voorzichtig zijn lange neushaartjes.

Mevrouw Hammerstein, onverdroten: 'Weet u, mijn man en ik houden het goed bij, dat we vrijen en zo als ik vruchtbaar ben. Maar het wordt zo'n verplichting dan.'

De gedachten van Patrick (*dat wil ik graag geloven, vooral omdat hij minstens evenveel weegt*) zijn sneller, feller, pregnanter dan zijn feitelijke woorden: 'Ja, dat hoor ik vaker van mensen die graag zwanger willen worden als het niet meteen lukt...'

'Eh, wat doen we nu?'

'Ik zal voor u navragen wat het beleid precies is. Als u het mij vraagt, is het toch verstandig om echt nog een keer een poging te wagen om af te vallen. Weet u, zo'n zwangerschap dat is ook een belasting voor het lichaam. (*Als ze me nu zou vertellen dat ze acht maanden zwanger is, zou ik het verschil niet zien.*) Zullen we nog een keer een afspraak met de diëtiste maken en ondertussen de mogelijkheden

van IVF uitzoeken? Het is niet niks hoor, zo'n IVF-behandeling. Dat is toch een uiterste middel.'

'Als u denkt dat dat het beste is...' (*Wat een zeikerd is het toch, hij weet toch dat dit op niks uitloopt. Hij heeft makkelijk praten met z'n figuur. Slank op het magere af, en daar hoeft hij natuurlijk niks voor te doen.*)

'Als u nu eens de komende maand met de diëtiste afspraken maakt. En dan zorg ik voor de informatie. En dan komt u over een maand met uw man terug.'

Patrick kijkt op zijn afsprakenlijst, dan op zijn horloge, tuit de lippen heel even, en zucht bijna onhoorbaar. *Er is maar één overlevingsstrategie... koffie.*

Hij verlaat de spreekkamer via de achterdeur. Dan klinkt het geluid van brekend serviesgoed en een hartgrondig: 'Godverdomme!!!'

50 jaar NHG, 50 jaar continuïteit

Continuïteit: van solist naar samenwerking

Maar liefst 48 huisartsen in Zuidoost-Brabant verenigden zich eind vorig jaar in *De ondernemende huisarts*. Ik weet niet of de marktwerking of de tijdgeest aan deze ontwikkeling debet is, maar bij de oprichting van het NHG in 1956 werd een dergelijke schaalvergroting niet voorzien. Toch was het eenmansbedrijf van de dokter volgens Huygen, een van de oprichters van het NHG, een van de mogelijke oorzaken voor de impasse waarin de huisarts zich in de jaren vijftig van de vorige eeuw bevond.¹

In de eerste instantie lag het accent van het NHG op de erkenning van de huisartsgeneeskunde als eigenstandig discipline en op de ontwikkeling van een beroepsopleiding. Weliswaar pleitten vooraanstaande huisartsen in H&W al snel voor het opheffen van de solist, maar in de praktijk kwam daar niet veel van terecht. In 1960 schreef Buma dat er experimenten met groepspraktijken moesten komen, waarbij dan wel de persoonlijke band en continuïteit tussen arts en patiënt gewaarborgd moesten zijn.²

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw ontstonden er langzaamaan meer samenwerkingsverbanden, de ideologie van een maakbare samenleving werd vertaald in subsidieregelingen voor samenwerkingsverbanden. Gezondheidscentra werden gesticht met het idee dat samenwerken kwaliteitsverhogend zou zijn. In H&W beschreven verschillende pioniers hun bevindingen in artikelen van soms meer dan 10 dichtbedrukte pagina's.^{3,4} Niet

alleen ontstonden er ondersteuningsplatforms, maar er werd ook een blik sociale wetenschappers opengetrokken om het groepsproces van de multidisciplinaire teams te begeleiden én om te onderzoeken of die samenwerkers het beter deden dan solisten. Ze zijn er nooit echt uitgekomen welke zorg beter was.

De ontwikkeling van solopraktijk naar samenwerkingsverband stagneerde weer rond 1990. En nu, in de periode 2000-2005 kruipen huisartsen in rap tempo steeds dichter tegen elkaar aan. Het aantal solopraktijken is de afgelopen jaren flink gedaald. Werkten vrijwel alle 4215 huisartsen in 1956 nog als solist, in 2000 was dat nog maar 44% van de 7700 huisartsen en in 2004 nog maar 37% van de 8200. Van alle ruim 4500 praktijken is nu nog 61% een solopraktijk.⁵ Waarschijnlijk heeft dat veel meer te maken met algemene culturele en politieke factoren (minder fulltimers, meer aandacht voor privé-leven, marktwerking) dan met de oorspronkelijk inhoudelijke discussie over kwaliteit.

Artikelen van meer dan tien pagina's met opsommingen over 'wie wanneer met wie overlegt en hoe vaak' zien we gelukkig niet meer. Maar of die 48 ondernemende dokters in Zuidoost-Brabant nu werkelijke betere zorg leveren dan solisten zonder accreditatie? Ook dat zal wel een continue discussie blijven.

Joost Zaat

Literatuur

- 1 Huygen FJA. De huisarts en de wetenschap. *Med Contact* 1956;11:730-9.
- 2 Buma JT. Enkele beschouwingen over groepspraktijken. *Huisarts Wet* 1960;3:298-302.
- 3 Blom J, Van Es JC. Verslag over de ervaringen met de oprichting van een gezondheidscentrum in Overvecht-Utrecht. *Huisarts Wet* 1972;15:325-41.
- 4 Lamberts H. Het sociale model in de huisartsgeneeskunde; tegenover, naast, in dankzij of ondanks het medisch model. *Huisarts Wet* 1972;15:369-83.
- 5 <http://www.nivel.nl/beroepeninzorg>.

50 jaar NHG, 50 jaar continuïteit

Eind 2006 bestaat het NHG 50 jaar. Tijd voor een feestje. In deze jaargang besteden we veel aandacht aan de geschiedenis van de huisartsgeneeskunde. In deze korte rubriek stellen we in elk nummer allerlei aspecten van continuïteit aan de orde: van continuïteit bij terminale zorg door parttime werkende dokters tot het wisselen van praktijk door huisarts of patiënt.